

Aslı Aydın

aslaydin815@gmail.com

Sanayi geriliyor, istihdam yaratma kabiliyetini yitiriyor

İstanbul Sanayi Odası (İSO) "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu - 2015 Yılı Araştırması" sonuçlarını yayınladı. Türkiye'deki ekonomi yapısına ilişkin önemli bilgileri bir kez daha bizlere sunuyor. Dört madde de bu bilgileri inceleyebiliriz;

(I) Öncelikle İSO, 20 yıldır en büyük 500 sanayi şirketi listesini bizlere sunuyor. Türkiye'de ise 20 yıldır bu liste değişmiyor. Örneğin Harvard yurt odalarından dünya hakimiyetine uzanan öyküler Türkiye'den çıkmıyor. Neden diye sormak bu ülke için çok fazladan bir soru olacaktır. Daha ana okuldaki çocuklara gelinlik giydirecek kuran öğretene, en yaratıcı çağlarında örneğin kansere karşı dua etmenin yeterli olduğunu TÜBİTAK kanalıyla onaylayan malum zihniyet bu öykülere izin vermiyor, asla da izin vermeyecek.

(II) Dünya 4. Sanayi Devrimi'ni konuşurken, Türkiye'de kalkınma ve toplumsal refaha büyük katkı sağlama potansiyeli olan sanayi sektörü hem niteliksel hem de niceliksel gerilemesini sürdürüyor. 1998'lerde imalat sanayinin GSYH içindeki payı %23,6'lerde iken, 2011 yılında bu oran %16,1'e ve 2015'e gelindiğinde ise %15,6'ya indi. En büyük 500 sanayide üretimden satışlardaki artış 2014'ten 2015'e enflasyonun altında kalırken, 2012'den bu yana ise reel olarak yerinde saydı. Kurdaki yükselmeyle birlikte (neredeyse yüzde 25'lik artış) ilk 500'ün ihracatı 2015'te %13'e yakın daralırken, Türkiye toplam ihracatındaki payı 1 yılda 1 puan gerileyerek %37'lere indi. Bu durum bizlere AKP'li Türkiye'de sanayisiz, kalkınmasız, yozlaşmış büyüme anlayışının sürdürdüğünü rakamlarla da bir kez daha teyit etmekte, büyüme modelinin her geçen gün daha fazla rant odaklı, yağma ve talan ekonomisi üzerinde yoğunlaştığının altını çizmektedir.

(III) Ülkemizde özel sektör dış borcunun toplamı yaklaşık 284 milyar dolar. Bu rakam dolar kuruyla birlikte değişiyor, özellikle de son 3 senedir yükselme eğiliminde. İSO 500'ün de kuşkusuz en dikkat çeken verilerinden biri finansman giderleri ve borçlanma oranlarındaki korkutu-

cu artış. 2012'de finansman gideri 8,6 milyar dolardan yaklaşık 28 milyar dolara fırlarken, borçlanmanın faaliyet kanna oranı da iki katı artış göstermiş gözüküyor. Bu kısaca sanayinin elde ettiği 100 liralık gelirin 63 lirasını finansmana 'gömdüğü'nün' verisidir. Türkiye'de malum enflasyon, işsizlik, düşük ücretler ve borç batağı nedeniyle muazzam bir iç talep daralması malum. Bir taraftan da dış talepte de daralmayı dış ticaret rakamlarından izliyoruz. Yani sanayi içerde ve dışarıda malını satamaz haldeyken, kazandığının da yarısından oldukça fazla bir payını finansmana ayırır hale gelmiş.

Finansman Gideri, Borç		
	2012	2015
Finansman Giderleri (Milyon TL)	8.624	27.994
Finansman Giderleri/Faaliyet Karı (%)	34,1	63,4
Borçlanma Oranı (%)	52,8	66,16

Kaynak: İSO verileri

(IV) Peki, kâr olmayan yerde sermaye olur mu? Kamu yaranna çalışan sanayici hiç görmediğimize göre kardan zararların muhakkak bir yerden ikamesi olmalı diye bakıyoruz. Eh tabii şaşırtıcı olmayan sonuç da karşımıza çıkıyor: sanayi istihdamında daralma.

İstihdam Değişim		
	2014/2013	2015/2014
Çalışan Sayısındaki Değişim (%)	5,3	3,8

Kaynak: İSO verileri

2013 yılından 2014 yılına ancak %5 dolayında istihdam yaratabilmiş olan sanayi, 2014'ten 2015'e ancak %3,8 istihdam yaratabilmiş. İstihdam yaratma kabiliyetinin buradan gerilediği sonucu çıkıyor. Buna neden olan faktörlere baktığımızda yanıt bizi yine 1. maddeden başlayan yapısal sorunlara yönlendiriyor. İlave bir veriyle durumu güçlendirmek gerekirse, yukarıda bahsettiğimiz gibi sanayici yüksek derecede borçlanıyor, gelirinin çoğunu borç ödemelerine aktarıyor. Peki aldığı bu borçları nerede kullanıyor, bunun gelire, istihdama, teknoloji altyapısına katkısı oluyor mu? Ne yazık ki hayır. Sanayici kazandığı 100 liranın 54 lirasını dönen varlıklara, 46 lirasını da duran varlıklara yatırıyor. Yani 2004'de hemen hemen tersi geçerli olan bu durum, istihdam yaratacak, yeni bir teknolojiyi üretmeye imkan verecek yatırımlardan vazgeçildiğini, günü kurtaracak, yüksek borçları ödeyecek, üretime ithal girdi olacak yatırımların tercih edildiğini gösteriyor.

Verilerin de işaret ettiği gerçek yine ortada; ekonomideki yozlaşma ve çürüme ülkenin genelindeki karanlığı besleyecek nitelikte derinleşiyor. Eğitim, istihdam, insanca yaşam, demokrasi, hukuk, adil bir Türkiye'den giderek uzaklaştığımız mevcut dönemde, üretime ait veriler de bu durumu ekonomik yönden sayılara döktüğünü söylemek mümkün.

Sanayide büyüme durdu

TÜİK tarafından açıklanan nisan ayı sanayi üretimi rakamları son 9 ayın en düşük seviyesine işaret etti. Nisanda sanayi üretimi yüzde 1,1 azaldı. Sanayide yıllık büyüme yüzde 0,7'de kaldı. Düşüşte imalat sektöründeki daralma etkili oldu

Sanayide nisan ayı verileri Türkiye ekonomisindeki durgunluğun derinleştiğini gösterdi. Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı 2016 Nisan ayı sanayi üretim endeksi verilerine göre mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi nisanda bir önceki aya göre yüzde 1,1 azaldı. Bu azalışla birlikte 12 aylık sanayi üretimi yüzde 3,1 olan piyasa beklentilerin aksine yüzde 0,7 olarak gerçekleşti.

Madencilikte kayıp yüzde 5

Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde, 2016 yılı nisan ayında bir önceki aya göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi yüzde 5 ve imalat sanayi sektörü endeksi yüzde 1,3 azalırken, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise yüzde 1,8 arttı.

Sermaye mali imalatı sert düştü

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi gruplarında en yüksek azalış sermaye mali imalatında gerçekleşti. Ana sanayi grupları sınıflamasına göre, 2016 yılı nisan ayında bir önceki aya göre en yüksek azalış yüzde 3,7 ile sermaye mali imalatında gerçekleşti. İmalat sanayi alt sektörleri incelendiğinde, 2016 yılı nisan ayında bir önceki aya göre en yüksek azalış yüzde 29,6 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatında gerçekleşti. Bu azalış yüzde 13,6 ile mobilya imalatı ve yüzde 3,8 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı takip etti.

Çöküşü ISO da göstermişti

Önceki gün açıklanan **Istanbul Sanayi Odası** "Türkiye'nin 500

Büyük Sanayi Kuruluşu-2015" araştırması da sanayide tehlike çanlarının çaldığını göstermişti. Araştırmaya göre şirketlerin finansman giderleri bir önceki yıla göre yüzde 75 oranında arttı. Listede çelik sektörü şirketlerindeki gerileme de dikkat çekti. söz konusu şirketlerin 2014'teki net satışları 29,1 milyar TL iken, 2015'te bu rakamın yüzde 14 gerilemeyle 25,4 milyar TL'ye gerilediği görüldü. Ayrıca araştırmaya göre imalat sanayiindeki büyüme Türkiye ekonomisinin 2015 yılı büyümesinin gerisinde kaldı. 2015 yılında ekonomi yüzde 4, imalat sanayi ise yüzde

Sanayi üretim endeksi ve değişim oranları (2010=100), Nisan 2016

Sektör	Arındırılmamış		Yıllık değişim (%)	Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış	
	Endeks	Endeks		Endeks	Aylık değişim (%)
Toplam sanayi	126,3	124,2	0,7	126,2	-1,1
Madencilik ve taşocakçılığı	102,9	101,8	-4,5	104,2	-5,0
İmalat sanayi	129,0	126,6	0,6	127,7	-1,3
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	119,9	119,1	3,5	127,0	1,8

3,8 büyüdü. Şirketlerin ihracatları da düşüş gösterdi. 2015 yılında **ISO 500** kuruluşunun ihracatı ise yüzde 12,9 azalarak 61,3 milyar

dolardan 53,4 milyar dolara geriledi. Söz konusu şirketler Türkiye'nin ihracatının yüzde 37,2'sini gerçekleştirdi.

Tüpraş'ta 1 işçi işten atıldı, yüzlerce işçi direnişe geçti

Tüpraş'ı **Istanbul Sanayi Odası**'nın (ISO) 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' listesinde ilk sıraya taşıyan işçiler direnişe başladı. Tüpraş'ın Kocaeli rafinerisinde bir işçinin iş akdinin feshedilmesi üzerine, 1600 işçi önceki gün kendilerini fabrikaya kapattı. Önce üretimi tamamen durduran, ardından eylemi iş yavaşlatmaya çeviren işçilere, Tüpraş'ın diğer illerdeki rafineri-

lerinden de destek geldi. Petrol-İş Sendikası'na üye işçiler İzmir, Aliğa, Kırıkkale ve Batman'daki rafinerilerde iş yavaşlattı. Kocaeli rafinerisinde 18 Nisan'da meydana gelen yangından sorumlu tutulan bir işçinin işten atıldığı, bir işçiye de 14 gün işten uzaklaştırma cezası verildiği öğrenildi. İşçiler disiplin kurulu kararının uygulanmamasını ve arkadaşlarının işe geri alınmasını istedi.

Faiz ve kur riskine rağmen kâr var

ISO'nun 2015 yılı 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması önemli noktaları ortaya koyuyor.

-2015 yılında, sabit fiyatlarla üretimde artış yok. Ortalama dolar fiyatı ile satılan malın değerinde önemli gerileme var.

-Sanayici genelde faiz oranının yüksekliğinden yakınır da, 2015 yılında finansman maliyetlerinin faizden çok döviz kuru riskinin etkisinde büyük artış gösterdiği anlaşılıyor.

-Net satış rakamının artmasına, finansman yükünün ağırlığına rağmen 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, özsermayelerinin yüzde 14'ü oranında kâr sağladılar.

ISO 500 araştırması ile çok farklı bilgiler derleniyor. Özetle:

En büyük 500 firmanın 2015 yılında üretimden satışlarındaki artış yüzde 7 oranında.

Üretimden satışlar 421 milyar TL'den 450 milyar TL'ye yükseldi. Yıl ortalaması dolar fiyatı ile ise 500 büyüğün net satış hasılatı 194 milyar dolardan 170 milyar dolara geriledi. Türkiye genelinde, büyüğü ile ve küçüğü ile imalat sanayinin yıllık büyümesinde son yıllarda önemli yavaşlama var. 2010 yılında yüzde 13.6 olan 2011 yılında yüzde 10.0 olarak gerçekleşen büyüme, 2015 yılında (Türkiye genelinde) yüzde 3.8'e geriledi.

500 Büyüklerin üretiminde katma değer artışı sağlanamıyor. İleri teknolojiye üretime geçilemiyor. 2015 Yılında toplam üretimin yüzde 38.9'u düşük teknolojiye dayalı, yüzde 39'u orta düşük, yüzde 18.9'u orta yüksek teknolojiye dayalı üretim. Sadece yüzde 3.2'si ileri teknolojiye dayalı üretim.

Orta Yüksek teknoloji'den ileriye geçiş bekliyoruz. İleriye değil, geriye gidiş var. Orta Yüksek

OLAYLARIN İÇİNDEN

Tevfik Güngör

gungoruras@superonline.com

azalıyor. Orta Düşük teknolojiye dayalı üretim artıyor. (Sanayide düşük teknolojiye dayalı üretim sürerken, AR-GE harcamaları ve teşvikleri ile ilgili rakamlar büyük bir çelişki sergiliyor. Ya Ar-Ge harcamalarıyla ilgili rakamlar abartılı ya da Ar-Ge çalışmalarını işe yaramıyor.)

500 Büyüğün ihracatı 2015 yılında 61.3 milyar dolardan 53.4 milyar dolara geriledi. İhracattayüzde 12.9 oranında kayıp var.

500 Büyük, 450 milyar TL net satış hasılatını 202.8 milyar TL özkaynak ve 305.7 milyar TL borç olmak üzere toplam 508.5 milyar TL.lık kaynak kullanarak gerçekleştirdi.

Toplam kaynakların yüzde 40'ı özkaynak, yüzde 60'ı yabancı kaynak.

500 Büyük özkaynaklarının yüzde 150'si kadar yabancı kaynak kullanıyor.

ISO 500'ün 2015 yılı finansman maliyetleri (faiz + kur farkı) 27.9 Milyar TL.

Toplam 27.9 Milyar TL finansman giderinin 9.7 milyar TL'si faiz gideri. 18.2 Milyar TL'si (açıklıkla belirtilmiyor ama, büyük olasılıkla) döviz kuru yükselmesi sonucu oluşan döviz riski.

TCMB'nın Finansal İstikrar Raporu'nda yer alan bilgilere göre, reel sektörün toplam borçlarında TL kredilerin payı yüz-

de 41.8 oranında. Toplam kredilerin yüzde 58.2'si döviz kredilerinden oluşuyor.

Ticari kredi faizleri 2015 yılı başından yüzde 10.04 iken, yıl sonunda yüzde 14.85 oldu. Yıl ortalaması dolar fiyatı ise 2014 yılında 2.17 iken, 2015 yılında 2.63 TL'ye yükseldi. Finansman yükünü döviz borçlarından kaynaklanan kur riski yükseltti.

Toplam 450.5 milyar TL olan net satışlarda finansman yükü (faiz+kur riski) yüzde 6.2 oranında. Toplam 305.7 milyar TL olan borçlara göre finansman yükü yüzde 9.1 oranında.

Satışlar artmıyor, finansman yükü büyüyor. Bütün bunlara rağmen kârlılık durumu iyi. Net kâr, satışların yüzde 8.7'si oranında. Öz sermaye kârlılığı yüzde 14 olarak gerçekleşti. Genelde sanayiciler banka kârlılıklarının yüksek olmasından yakınır. 2015 Yılında 500 büyüğün özsermaye kârlılığı bankaların kârlılık oranının 3 puan üzerinde.

2016 Yılı'nın yarısı bitmek üzere, Ramazanda üretim biraz yavaşlar. Daha sonra yaz ayları başlayacak.

2015 Yılında ekonominin en önemli sanayi kuruluşlarının üretiminde artış olmadığı görüldü. Artışın olmamasının arkasında kapasite yetersizliği sorunu yok.

Yatırım yapılamama sorunu yok. Sorun talep yetersizliği. İç piyasada talep cansız. İhracatta gerileme var. Bunun için üretim artmıyor.

Üretimin artmaması sadece finansman sorununa veya finansman yüküne bağlanamaz. Kaldı ki, üretim artmayınca üretim yapısında da iyileşme gerçekleşemiyor. 500 Büyükler ileri teknolojiye dayalı üretime yönelmiyor.

"BES'ten ayrılanlardan 'cüzi kesinti' olacak"

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, BES'ten ayrılanlardan yüksek kesinti yapılacağı iddialarının tamamen spekülasyon, hikaye olduğunu belirterek, "Böyle bir durumda bir tek kesinti olamaz, fon yönetim kesintisi olacaktır. O da cüzi bir şeydir. Onun dışında herhangi bir kesinti yok" dedi.

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, bireysel emeklilik sisteminden (BES) ayrılanlardan yüksek kesinti yapılacağı iddialarının tamamen spekülasyon, hikaye olduğunu belirterek, "Böyle bir durumda bir tek kesinti olamaz, fon yönetim kesintisi olacaktır. O da cüzi bir şeydir. Onun dışında herhangi bir kesinti yok" dedi.

Şimşek, NTV'de katıldığı programda gündeme ilişkin soruları yanıtladı. Geçen hafta Paris'te OECD Bakanlar Kurulu toplantısına katıldığı anımsatan Şimşek, bir kriz havası bulunmadığını, ancak dünyanın düşük büyüme tuzağında olduğunu ifade etti.

Temelde son 50 yıldaki küresel ekonomi açısından büyüme momentumunun önümüzdeki 30-50 yılda devam edeceğine dair destekleyici çok fazla unsur bulunmadığına dikkati çeken Şimşek, düşük büyüme tuzağından çıkış için üç temel aracın para politikası, maliye politikası ile yapısal politikalar, yani reformlar olduğunu kaydetti.

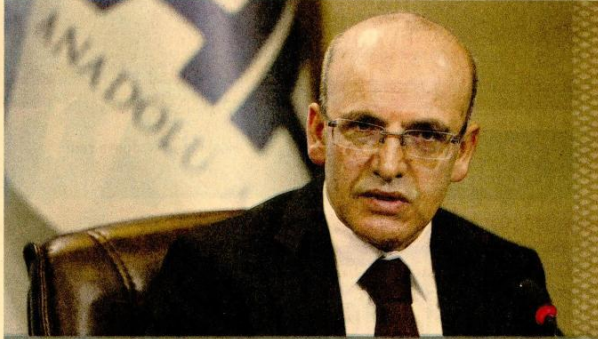
Para politikasının tek başına yeterli olmadığını, maliye politikasının alanının da sınırlı kaldığına dikkati çeken Şimşek, aslolanın yapısal reformlarla yüksek, sürdürülebilir büyümeyi yakalamak olduğunu vurguladı.

Yapısal reformların güçlü bir siyasi irade gerektirdiğini dile getiren Şimşek, "Dünya ticaret hacmi geçen sene yüzde 2.8 arttı, küresel büyümenin altında. Şimdi Dünya Bankası dün diyor ki 'küresel ekonomi yüzde 2.4 büyüyecek'. 1960'lı yıllardan itibaren bakarsanız küresel ekonomi yüzde 4 büyümüştür. Dolayısıyla uzun vadeli büyümenin oldukça altındayız. Buradan çıkış yapısal reformlarla olur" şeklinde konuştu.

BES'te otomatik katılım düzenlemesi

"BES'e otomatik katılım" düzenlemesine de değinen Şimşek, "Burada 'zorunlu' tanımlamasına katılmıyoruz. Otomatik katılım... Çalışanlar tercih ederse belli bir süre içinde çıkma opsiyonuna sahip olacak" dedi.

Türkiye'deki tasarruf oranının yeterli olmadığını işaret eden Şimşek, "Bize benzer ülkelerde gelir 100 lira ise 31 lira tasarruf ediliyor. Türkiye'de ise 15 lira tasarruf ediliyor, 85 lirası

"Özelleştirme hedefleri konusunda tereddüt yok"

Şimşek, özelleştirme uygulamalarına ilişkin olarak da "2016 ve 2017 için hedefleri tutturma noktasında zerre kadar tereddüt yok" dedi. Fondaki nakit para ve daha önceki yıllarda özelleştirme yapıp da taksitleri bu yıla denk gelen ödemeler değerlendirildiğinde 14 milyar lira civarında kaynağın söz konusu olduğunu söyleyen Şimşek, "Bizim zaten hedefimiz 10.8 milyar liraydı. Dolayısıyla hiçbir şey yapılmazsa da hedefler tutturulacak" diye konuştu. **ISO 500** listesinde yer alan şirketlerin kazandıklarının üçte ikisini finansman giderlerine ayırdıklarının, bunun da söz konusu şirketlerin borçlanarak büyüdüğünü gösterdiğinin belirtilmesi üzerine Şimşek, dünyanın hiçbir yerinde şirketlerin tamamen öz sermayeyle yatırım yapmadıklarını ifade etti. Sorunun özünü inilmesi gerektiğine dikkati çeken Şimşek, şunları kaydetti: "Türkiye, katma değer zincirinde arzuladığı yerde değil. Ürettiği malların teknoloji, bilgi yoğun olmadığını biliyoruz. Bu sektörlerde kar marjlarının dünyada son derece düşük olduğunu ve düşmeye devam ettiğini biliyoruz. Dolayısıyla sorun düşük karlılık ama tabii ki ilk 500'e giren firmaların daha çok borç alarak bazı faaliyetlerini

sürdüdüğüne dair birtakım işaretler var." Dünya Bankası'nın küresel büyüme tahminini düşürürken, Türkiye açısından 2016 ve 2017 için değişikliğe gitmediğini, 2018 büyüme tahminini ise yükselttiğinin anımsatılması üzerine Şimşek, Türkiye'nin ciddi avantajları bulunduğunu ve pozitif ayrışabileceğini söyledi. Türkiye'nin önünde önemli bir fırsat bulunduğuna işaret eden Şimşek, şöyle konuştu: "Türkiye'de iki yıllık bir seçim süreci geçirdik. Hakikaten kolay olmadı ama şimdi hükümetimizin önünde 5 yıllık süre var. Çok iyi tanımlanmış, içi doldurulmuş iyi bir yol haritası, reform programı var. Dolayısıyla Türkiye bir taraftan AB ile entegrasyonunu önceliklendirip, bir taraftan reform programını güçlü bir şekilde uygulaması halinde ve bütün bu çabalarla çok rahat bir şekilde küresel ekonomiden olumlu yönde ayrışabilir ve daha güçlü bir ekonomiyi ortaya koyabilir. Geçmişte biz bunun yapılabileceğini de gösterdik. Şimdi tekrar az konuşup, çok iş yapmanın dönemi. Sayın Başbakanımız da son derece pratik, üretim, iş, sonuç odaklı bir yaklaşım içerisinde. Bu açıdan Türkiye için hakikaten bu çabaların hepsini dikkate alırsanız pozitif yönde bir ayrışma olasılığı var."

tüketiliyor" değerlendirmesini yaptı. Türkiye'de büyük teşviklerle BES'i getirdiklerini anımsatan Şimşek, ancak bu sistemin tek başına yeterli olmadığını ifade etti. Şimşek, verilen yüksek teşviklere rağmen kapsamın 6 milyon kişiyle sınırlı kaldığını belirtti.

Şimşek, Türkiye'de 45 yaş altında 13 milyon çalışan olduğuna dikkati çekerek, sistemin, yüksek sürdürülebilir büyüme katkı sağlayacağını, ülke ekonomisi ve işçiler için de son derece olumlu sonuçları olacağını anlattı.

Sisteme ilişkin teknik çalışmayı bitirdiklerini bildiren Şimşek, bunu henüz Bakanlar Kurulu ya da Ekonomi Koordinasyon Kurulu'na (EKK) sunma fırsatlarının olmadığını ifade etti. Şimşek,

zamanlama konusunda ise yorum yapmasının doğru olmayacağını kaydetti.

Sistemden ayrılınması durumunda yüksek oranda kesintiler yapılacağı iddialarının gerçeği yansıtmadığını bildiren Şimşek, "Tamamen spekülasyon, hikaye... Böyle bir durumda bir tek kesinti olamaz, fon yönetim kesintisi olacaktır. O da cüzi bir şeydir. Onun dışında herhangi bir kesinti yok" ifadesini kullandı. Şimşek, son EKK'da taşeron çalışanların kadroya alınması gibi düzenlemeler noktasında yol haritasının belirlenip, belirlenmediğine ilişkin soru üzerine, konuya ilişkin çalışmaların devam ettiğini ve bir takvim vermenin doğru olmayacağını dile getirdi.

Sanayicinin finansmandaki 3 vahim hatası

500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2014 yılında 23.3 milyar lira faaliyet kârı elde ederken 16 milyar lira finansman gideri ödedi. Finansmanın 8.1 milyar lirası faiz ödemelerine, 7.9 milyar lirası döviz giderlerine yöneldi.

2015 yılında ise 500 Büyük bu kez faaliyet kârını yüzde 74 artırarak 44.1 milyar liraya çıkardı. Finansman giderleri de yüzde 75 düzeyinde artışla 28 milyar liraya yükseldi. Bu tutarın 9.7 milyar lirası faize, 18.2 milyar lirası döviz giderlerine aitti. Durum sanayide kârlılık performansında iyi bir artış olmasına karşılık bunun dönem kârına yansıtılmasında aynı başarı yoktu. Dönem kârındaki artış sadece yüzde 4.5 düzeyinde kalarak 27 milyar liradan 28.3 milyar liraya çıktı.

■ Elde edilen kâr artışının önemli kısmını kur giderleri alıp götürdü. **Finansman giderlerinin 12 milyar lira arttığı 2015 yılında faiz ödemelerindeki artış da 10.3 milyar lira oldu.** Sanayi geçen yıl iyi faaliyet kârı elde etmesine karşılık bunu özvarlığa dönüştüremedi, daha çok dış borç ve kur artışından doğan zarar karşıladi.

Geçen yıl ihracat tarafı geriledi, hatta 500 Büyük'ün dış satımı yüzde 13 düştü. İçeride de talep artışı sınırlıydı. Buna karşılık **kâr artışının, dünyada düşen emtia, hammadde ve ara mali fiyattan geldiği anlaşılıyor.** **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, Bloomberg HT'deki söyleşisinde bu duruma dikkat çekti. Emtia fiyatlarında geçen yıl yaklaşık üçte bir düzeyinde fiyat düşüşleri yaşanmıştı. Ancak dolar kurunda da yüzde 25 artış meydana gelmişti. Üretici fiyatlarındaki artış da tüketici fiyatlarının altında kalmıştı.

■ Dışardan reel sektörün aldığı kredi tutan stok olarak 112 milyar dolar. Yine aynı reel sektör şirketlerinin yurtdışı bankalardan kullandıkları döviz kredisi toplamı 173 milyar dolar. **Döviz kredileri toplamı 285 milyar dolar eder.** İşte

Abdurrahman YILDIRIM
ayildirim@htgazete.com.tr

bu durumdur ki, borçlu şirketleri kur dalgalanmalarına veya yükselişlerine karşı çok hassas hale getiriyor. Yüksek kâr elde etmelerine karşılık bu kârı alıp götürüyor.

Sorunun birinci kaynağı sanayi kesiminin aşırı bir şekilde döviz borcu olması, yurtdışına borçlu olmasıdır.

■ İkinci sorun ise dış borcun vadesinin daha kısa oluşudur. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, dünyadan borçlanmanın kalitesi açısından negatif ayrıştığımızı söyledi. Çünkü **kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlara oranı dünyada yüzde 25 iken, bizde yüzde 39.** Aşırı borçlandık ama onu da kısa vadeli olarak borçlandık. Yanlışta bir yanlış daha ekledik.

■ Üçüncü sorun ise yurtdışından yaptığımız bu borçları kullandığımız alanlarda ortaya çıkıyor. **Dünya aldığı dış borcu yatırımlarda ve teknolojik alanlarda kullanıyor, Türkiye'de ise daha çok işletme sermayesi şeklinde kullanıyor.** Fiziki yatırımları yansıtan **duran varlıkların aktiflere oranının dünyada yüzde 66 olmasına karşılık bunun Türkiye'de yüzde 46'ya indiğini belirten ISO Başkanı Erdal Bahçivan** şunları söyledi: **"Dünyada özel sektörün kullandığı krediler daha çok yatırımlara, yani duran varlıklara gidiyor. Bu veri, yabancıların aldığı kredinin makine parkına, teknolojiye, uzun vadeli işlere dönüştüğünü gösteriyor. Bizde ise alacak ve stok ağırlıklı işletme sermayesine gitmektedir.** Bu da finansmanın kullanımı veya değerlendirilmesi noktasında bir nitelik sorunu olduğunu ortaya koyuyor.

Özet olarak bütün bunlar, dünyada para bolluğunun ve düşük faiz ortamının devam ettiği günümüzde sanayi kuruluşlarımızın bu ortamdan nitelikli bir şekilde yararlanamadığını bizlere göstermektedir."

■ Eğer durum buysa tam bir tıkanma noktasıdır ve en başta değişmesi gereken sanayinin finansman modelidir.

Yurtdışı krediyi kimler kullanıyor?

Bankalar Birliği Başkanı **Hüseyin Aydın**'ın geçen hafta yapılan genel kuruldaki sunumunda yer alan verilere göre, **Türkiye'deki döviz kredilerinin toplamı 285 milyar dolara çıktı.** Geniş bir sektörel yelpazeye sahip bu kredilerin yüzde 15'ini finansal kiralama, yüzde 14'ünü enerji, yüzde 10'unu inşaat, yüzde 10'unu taşıma, yüzde 10'unu haberleşme ve yüzde 10'unu ticaret kesimi kullandı. Böylece yabancı para kredilerin yüzde 69'u, 6

sektör tarafından dengeli bir şekilde paylaşılmış gibi.

Yabancı para kredi kullanan şirket sayısı ise 93 binle ilk bakışta fazla gibi görünüyor. Ama bu kredilerin yüzde 50'sini 222 şirketin, yüzde 90'ını da 2500 şirketin kullandığı dikkate alınırsa döviz kredilerini alan şirket sayısının sınırlı olduğu söylenebilir. Belki bundan da önemli, döviz kredilerinin büyük şirketler tarafından kullanılıyor olmasıdır.

SONUÇ: "Tam eşığe ayak bastın."

Latince özdeyiş

SİGARANIN KÂRLILIGI SANAYİNİN 4 KATI		GELİRİN YÜZDE 7'SİNİ SAĞLIYOR	
Sektörler	Özkaynak kârlılığı	Sigara vergi gelirlerinin yüzde 7'sini tek başına sağlıyor. KDV'yi de dikkate aldığımızda rakam daha da büyüyor. Son 5 yılda devlet sigaradan toplam 122 milyar liralık gelir sağladı.	
Gıda	14.8		
Tütün ürünleri	59.2		
Tekstil	11.5		
Giyim	12.2		
Kâğıt	2.3		
Ağaç	2.1		
Petrol	37.2		
Kimya	16.1		
İlaç	18.4		
Plastik	19.6		
Ana metal	6.3		
Elektronik	9.1		
Elektrikli teçhizat	18.9		
Otomobil	24.7		
Mobilya	11.4		
Elektrik. gaz. buhar	0.7		
Toplam sanayi	14.9		

SİGARADAN ALINAN VERGİ % 82 ARTTI		
Yıllar	Sigaradan alınan vergi	Toplam vergi gelirleri
2010	14.784	210.560
2011	15.850	253.809
2012	19.975	278.780
2013	21.326	326.169
2014	23.024	352.514
2015	26.967	389.501

(Milyon TL)

SİGARADA TEK KAYBEDEN VATANDAŞ

Hem devlet hem şirketler kazanıyor

Devlet vergi gelirlerinin yüzde 7'sini sigaradan elde ediyor. Sigarada vergi oranı yüzde 84'e çıkıyor. Buna rağmen sigaracılar koydukları sermayenin yüzde 60'ını 1 yılda geri alıyor

Maliye'nin vergi gelirlerini artırmak için hızlı tüketim maddelerine getirdiği Özel Tüketim Vergisi ve KDV'ye ne kadar güvendiğini hepimiz biliyoruz. Bu yılın ilk 4 ayında elde edilen 140 milyar liralık vergi gelirlerinin 34 milyarı ÖTV, 41 milyarını ise KDV gelirlerinden oluşuyor. Yani vergi gelirlerinin yüzde 53'ünü bu iki kaleme oluşturuyor. ÖTV içinde en dikkat çeken kaleme ise sigara ve alkolden alınan vergi. Çünkü bu iki kaleme otomatik vergi zammı söz konusu. Her 6 ayda bir otomatik zam ile hem vergiler hem de doğal olarak bu ürünlerin fiyatı artıyor. **Devlet geçen yıl 389 milyar liralık verginin yüzde 7'sini yani 27 milyar sigaradan elde etti.** Sigarada vergi o kadar yüksek ki bazı sigaralarda vergi oranı yüzde 84'e kadar çıkıyor.

SANAYİNİN 4 KATI

Rakam olarak söylesek 8 liralık sigaranın 6.69 lirası vergi olarak alınıyor. Yılın ilk 4 ayında sigaradan alınan vergi de böylece 9.3 milyar liraya çıkmış durumda. Toplam vergi gelirlerinin yüzde 6.6'sına denk gelen bu oran geçtiğimiz yıllara baktığımızda da karşımıza çıkıyor. **2015 sonunda sigaradan 27 milyar lira ÖTV gelirinin yanı sıra yaklaşık 6 milyar lirayı bulan KDV geliri yine sigara satışından devletin kasasına koyduğu tutar. Toplam 33 milyar liralık vergi azımsanmayacak bir rakama işaret ediyor.**

Bu vergi tutarlarına bakılınca sanki sigara şirketlerinin hiç para kazanmadığını düşünebilirsiniz. Ancak **Istanbul Sanayi Odası'nın**

yaptığı **ISO 500** çalışması aynı şeyi söylemiyor. Özkaynak kârlılığı şirketin koyduğu her 1 liralık sermayeye karşı o yıl ne kadar kâr ettiğini ortaya koyuyor. Örneğin şirketin 100 liralık sermayesi varsa ve o yıl 20 lira kâr etmişse özkaynak kârlılığı yüzde 20 olarak hesaplanıyor. İşte **ISO 500** çalışmasında da sektörlerin özkaynak kârlılıkları sıralanıyor. Kârlılığı en yüksek olan sektör ise bu kadar yüksek vergiye karşın yine de sigaracılar. **Tütün üreticileri koydukları 100 liralık sermayenin 59.2 lirasını sadece geçen yıl kâr olarak cebine koymuş durumda.** Sanayinin ortalama özkaynak kârlılığı ise yüzde 14.9 düzeyinde. Yani sanayinin tam 4 katı fazla para kazanıyor sigaracılar. Bunun bir nedeni sigara üreticilerinin sabit yatırım yaptıktan sonra bir daha şirkete sermaye koymamaları olsa da diğer önemli nedeni ise vergide yaptıkları 'aldım verdim' oyunu. İşte bu oyun sigaracıların kârına kâr katıyor ve özkaynak kârı patlaması yaratıyor.

SİGARACILAR NASIL KAZANIYOR?

Yüksek vergi oranlarını gören sigara üreticileri şeytana pabucunu ters giydiren bir operasyonla devlete verdikleri vergiyi azaltmaya çalışıyor. Bu yılın şubat ayında da aynı şeyi yaşadık. Sigara üreticileri yılı başında gelen ÖTV zammından kaçmak için bir üretim bir de pazarlama şirketi kuruyor. Şirketler 6 ayda bir otomatik olarak artan ÖTV zammından kaçınmak için ÖTV zammı gelmeden bir önceki ay üretim şirketinden pazarlama şirketine

yüklü satış yapıyor. Böylece o ay ciddi ÖTV geliri doğuyor. Nitekim 2016 başında gelen zam için de üretim şirketinden pazarlama şirketlerine yapılan satışlar sonucu ÖTV 4.7 milyar liraya çıktı. Ancak ÖTV tutan yılın son günü yani 31 Aralık'ta bildirildiği için devletin hesaplarına ocakta geçti. Şubat ayında ise ocak ayına göre sigaradan alınan ÖTV 3 milyar lira azaldı ve 1.5 milyar liraya indi. **Bu oyunda tek kaybeden ise hem parasından hem sağlığından olan vatandaş oluyor.**

En büyüklerin ilk 3'ü Koç'tan

İstanbul **Sanayi Odasının (İSO)** "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" 2015 yılı araştırmasında ilk 3'e Koç Topluluğuna bağlı şirketler damga vurdu. AA muhabirinin **İSO**'nun "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" çalışmasından derlediği bilgiye göre, üretimden satışlarda ilk sırayı TÜPRAŞ alırken, ikinci sırada Koç Topluluğunun diğer şirketi Ford Otomotiv, üçüncü sıraya ise topluluğun "amiral gemisi" olarak nitelendirilen Arçelik yerleşti. Listede geçen yıl 9. sırada yer alan Tofaş, bu yıl 5. sıraya yükseldi. Böylece listede ilk 5'in 4'ünü Koç şirketleri oluşturdu.

İSO 500 listesinde kıymetli madenler şirketlerinin yükselişi de dikkati çekti. Geçen yıl listede 26. sırada bulunan İstanbul Altın Rafinerisi (İAR), bu yıl 12 basamak yükselerek 14. sıraya yerleşirken, Nadir Metal Rafineri de 56. sıraya çıktı.

Geçen yıl ilk 500 listesinde yer almayan Gram Altın Pazarlama da listeye bu yıl 207. sıradan girdi. Karakaş Atlantis Kıymetli Madenler ise 233. sıraya yükseldi. "**İSO 500** Büyük Sanayi Kuruluşu" çalışmasında kuruluşlar yarattıkları katma değer itibarıyla da sıralandı. 2015 yılında üretici fiyatlarıyla en yüksek katma değer yaratan 2. sıradaki firmanın ismini açıklamasını istememesi dikkati çekti.

Bu arada, listede yer alan ilk 10 şirketin 4'ü otomotiv sektöründe faaliyet gösterirken, diğer öne çıkan sektörler ise enerji ve demir-çelik oldu. Öte yandan, listede yer alan **İSO** üyesi kuruluşların sayısı 182 olurken, 2014 yılına göre ilk 500 içinde yer alan **İSO** üye sayısı 8 kuruluş azaldı. **İSO 500** kapsamında **İSO** üyelerinin sayısı 2013 ve 2014 yıllarından sonra geçen yıl da geriledi. (İstanbul, aa)

'Asıl sorun, katma değer zincirinin azlığı'

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, katıldığı televizyon programında yaptığı açıklamada şirketlerin borçlanarak büyümesindeki asıl sorunun Türkiye'de katma değer zinciri azlığının bulunması olduğunu söyledi.

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, bir televizyon kanalında katıldığı canlı yayında gündeme dair açıklamalarda bulundu. Şimşek, dün, **Istanbul Sanayi Odası**'nın açıkladığı **ISO 500** listesinde kazandığının üçte ikisini finansman giderlerine ayıran şirketlerin borçlanma oranlarının yüzde 63'ü bulmasını değerlendirdi. Şimşek, burada sorunun asıl kaynağına inilmesi gerektiğini söyleyerek "Büyük şirketlerimiz tabiki finansman anlamında belli ki borçlanarak yatırım yapmışlar. Bence sorunun özüne inmek lazım. Türkiye katma değer zincirinde arzuladığı yerde değil. Sorun düşük karlılıktır" dedi. Bireysel Emeklilik Sistemi'ne dair soruları da cevaplayan Şimşek, "Türkiye'nin tasarruf ihtiyacı var. Biz orta yüksek gelirli ülke grubundayız. Bizim gibi ülkelerde gelir 100lira ise 31 lirası tasarrufa ayrılıyor, gelecek için saklanıyor. Türkiye'de ise 100 lirada 15 lirası tasarrufa ayrılıyor, 85 lirası harcanıyor. Türkiye'nin yatırıma ihtiyacı var. Bu sistemin 90lı yıllardakiyle hiç bir benzerliği yok" şeklinde konuştu.

Ekonomide tehlike!

İlk çeyrekte dönen çarklar ikinci çeyreğe durgunlukla başladı. Sanayi üretimi yüzde 3,1 beklentiye karşın yüzde 0,7 artışla 9 ayın en düşük seviyesine geriledi. Perakende satışlar ise yüzde 0,1 azalış göstererek ekonomide tehlikeyi işaret etti.

EKONOMİ SERVİSİ - İSTANBUL

Türkiye'de birinci çeyreği iyi bir performansla kapatan ekonomide ikinci çeyreğe yönelik veriler, durgunluğa işaret ediyor. **İstanbul Sanayi Odası'nın** (ISO) nisan ayında Satın Alma Yöneticileri Endeksi'nin (PMI) 50'nin altında (yüzde 48,9) gelmesi ile başlayan tehlike işaretleri, dün açıklanan iki veri ile belirginleşti. Perakende satış hacmi aylık bazda yüzde 0,1 azalırken, sanayi üretim endeksi yüzde 1,1 azaldı. Türkiye genelinde takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi, nisan ayında, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 0,7 arttı.

İLK ÇEYREK GÜÇLÜYDÜ

Böylelikle yüzde 3,1 olan beklentilerin oldukça altında kaldı. Sanayi üretimi en son 2015 yılı Temmuz ayında yüzde 0,2 artmıştı. Oysa sanayi üretimi, yılın ilk çeyreğinde yüzde 5,6 artış güçlü bir büyüme

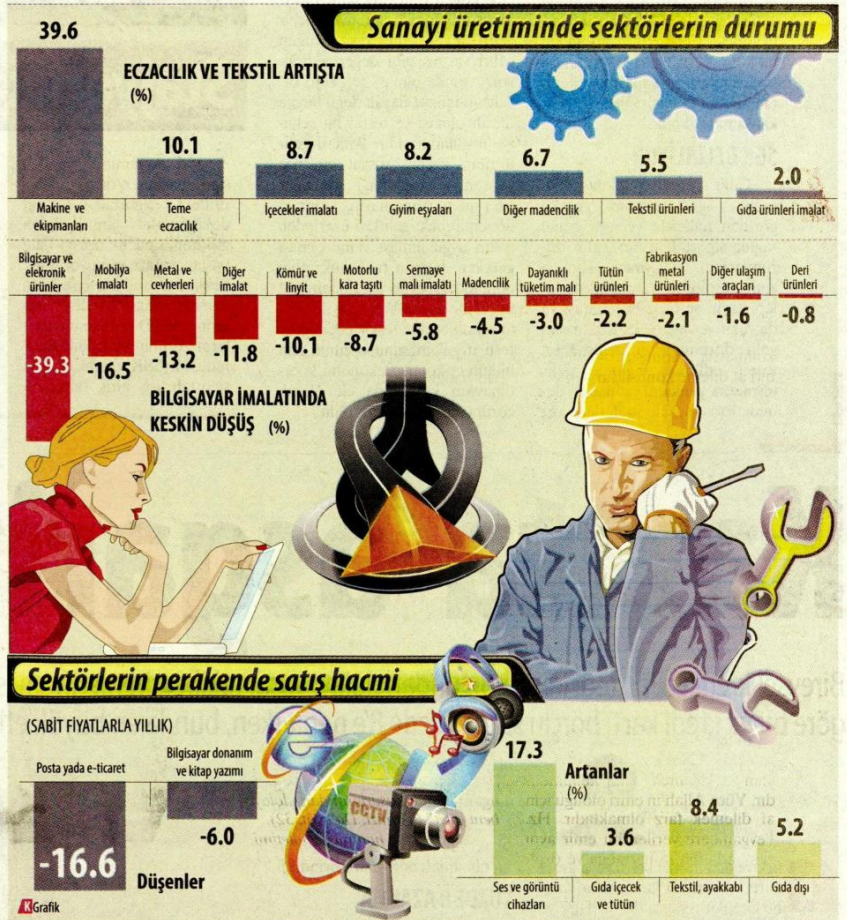
sergilemişti. Böylelikle yüzde 5 büyüme tahminlerini kuvvetlendirmişti. Ekonominin gelişimini anlatan bir diğer önemli veri de perakende satışlar. Perakende satış hacmi ise söz konusu ayda yüzde 0,1 azaldı. Gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 0,1 artarken, gıda dışı aynı seviyede kaldı, otomotiv yakıtı satışları yüzde 0,3 azaldı. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, Nisan ayında bir önceki aya göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü üretimi yüzde 5,0 ve imalat sanayi sektörü üretimi de yüzde 1,3 azalırken, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü üretimi yüzde 1,8 arttı. En yüksek azalış yüzde 29,6 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin üretiminde gerçekleşti.

İÇECEK ÜRETİMİ ÖNDE

Aynı dönemde en yüksek artış yüzde 11,8 ile diğer ulaşım araçlarından geldi. Bu artış, yüzde 2,6 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin üretimi ve yüzde 2,0 ile içeceklerin üretimi izledi. Ana sanayi grupları sınıflamasına göre, Nisan ayında bir önceki aya göre en yüksek azalış yüzde 3,7 ile sermaye malı imalatında gerçekleşti.

EVLİLİKLER MOBİLYAYA YARADI

Takvim etkilerinden arındırılmış sabit fiyatlarla perakende satış hacmi ise 2016 Nisan'da yıllık yüzde 3,4 arttı. Gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 3,6, gıda dışı satışlar yüzde 5,2, otomotiv yakıtı satışları yüzde 0,1 arttı. Elektrikli eşya ve mobilya satışları da yüzde 17,3 artış kaydetti. Bu durum, yaz döneminde evliliklerdeki artışın satışlara yansımaları olarak kendini gösterdi. Öte yandan tekstil, giyim ve ayakkabı satışları yüzde 8,4, tıbbi ürünler ve kozmetik satışları yüzde 4,0 artarken, posta veya internet üzerinden satışlar ise yüzde 16,6 azaldı.

ÇİROLARDA YILLIK ARTIŞ YÜZDE 9.0

Takvim etkilerinden arındırılmış cari fiyatlarla perakende ciro, 2016 yılı Nisan'da yıllık yüzde 9,0 arttı. Aynı ayda gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 9,1, gıda dışı satışlar (otomotiv yakıtı hariç) yüzde 16,4 arttı, otomotiv yakıtı satışları yüzde 5,5 azaldı.

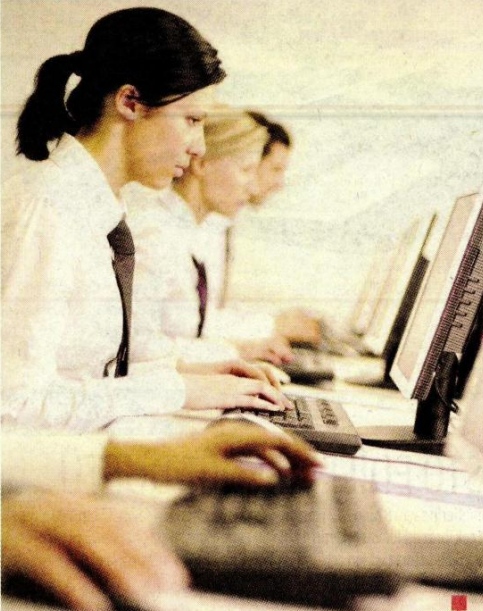

ŞİMŞEK NOKTAYI KOYDU

Bakan sözü: BES'te kesinti yok

■ Zorunlu Bireysel Emeklilik Sigortası ile ilgili "Yüksek fon kesintisi olacak" tartışmalarına Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek açıklık getirdi. "Çalışanlar tercih ederse belli bir süre içinde çıkma opsiyonuna sahip olacak" diyen Şimşek kesinti iddialarını da yalanladı: Tamamen spekülasyon, hikaye... Sadece fon yönetim kesintisi olabilecek. O da cüzi bir şey. Onun dışında herhangi bir kesinti yok. S/5

"YÜKSEK KESİNTİ TAMAMEN HİKAYE"

BES'ten ayrılması durumunda yüksek oranda kesintiler yapılacağı iddialarının gerçeği yansıtmadığını bildiren Mehmet Şimşek, "Tamamen spekülasyon, hikaye... Böyle bir durumda bir tek kesinti olacaksa, fon yönetim kesintisi olacaktır. O da cüzi bir şeydir. Onun dışında herhangi bir kesinti yok" ifadelerini kullandı.

Gönüllü tutmadı zorunlu BES geliyor

Devlet katkısına rağmen bireysel emeklilik sistemine katılımın düşük olması planları değiştirdi. Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, çalışanlara yönelik otomatik BES'in getirileceğini belirtti.

■ Hükümetin yüzde 25 katkı sağlamasına rağmen Bireysel Emeklilik Sistemi'ne (BES) katılımın istenilen seviyelere ulaşmaması otomatik katılımı gündeme getirdi. BES'te "Otomatik Katılım" düzenlemesine değinen Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, "Çalışanlar tercih ederse belli bir süre içinde çıkma opsiyonuna sahip olacak" dedi. Türkiye'deki tasarruf oranının yeterli olmadığına işaret eden Şimşek, "Bize benzer ülkelerde gelir 100 lira ise 31 lira tasarruf ediliyor. Türkiye'de ise 15 lira" dedi.

6 MİLYONDA KALDI

Türkiye'de büyük teşviklerle BES'i getirdiklerini anımsatan Şimşek, ancak bu sistemin tek başına yeterli olmadığını ifade etti. Şimşek, verilen yüksek teşviklere

rağmen kapsamın 6 milyon kişiyle sınırlı kaldığını belirtti. Şimşek, Türkiye'de 45 yaş altında 13 milyon çalışan olduğuna dikkati çekerek, sistemin, yüksek sürdürülebilir büyümeye katkı sağlayacağını, ülke ekonomisi ve işçiler için de son derece olumlu sonuçları olduğunu anlattı.

TEKNOLOJİ YOĞUN OLMALI

Sisteme ilişkin teknik çalışmayı bitirdiklerini bildiren Şimşek, bunu henüz Bakanlar Kurulu ya da Ekonomi Koordinasyon Kuruluna (EKK) sunma fırsatlarının olmadığını ifade etti. Şimşek, zamanlama konusunda ise yorum yapmasının doğru

olmayacağını kaydetti. Şimşek, özelleştirmeye ilişkin, "Hedefleri tutturma noktasında zerre kadar tereddüt yok" dedi. Fondaki nakit para ve daha önceki yıllarda özelleştirmesi yapıp da taksitleri bu yıla denk gelen ödemeler değerlendirildiğinde 14 milyar lira civarında kaynağın söz konusu olduğunu söyleyen Şimşek, "Bizim zaten hedefimiz 10,8 milyar liraydı. Hiçbir şey yapılmasa da hedefler tutturulacak" dedi. Şimşek, ISO 500'e ilişkin, Türkiye'de üretilen malların teknoloji, bilgi yoğun olmadığını bildiklerini ifade ederek, "Bu sektörlerde kar marjları son derece düşük" diye konuştu.

Mehmet Şimşek

Sanayimizde 'silkinme' şart

ISO 500'ün 2015 yılı sonuçları, "sanayide bir silkinme gereğini" sergiliyor. "Silkinme" gerçekleşemezse, üretim yapısında, katma değer yaratmada, teknolojiye, ihracatta "durağanlık" devam edecek.

Yıllık değerlemeler "Faiz indi-bindi/Dolar fiyatı indi-bindi" çerçevesinde kalıyor. Önemli olan, üretimin yapısının değişip değişmediği ve de üretimin artıp artmadığıdır.

◆ En büyük 500 firmanın 2015 yılında üretimden satışlarındaki artış yüzde 7 oranında gerçekleşti. (2015 yılında yıl ortalaması TÜFE artışı yüzde 7.67 oranında, ÜFE artışı yüzde 5.28 oranında oldu.) Türk parası sabit fiyatlarıyla 500 büyüğün üretimden satışları artmamış durumda.

◆ Üretimden satışlar 421 milyar TL'den 450 milyar TL'ye yükseldi. Yıl ortalaması dolar fiyatıyla ise, net satış hasılatı 194 milyar dolardan 170 milyar dolara geriledi.

◆ Türkiye genelinde, büyüğüle ve küçüğüle imalat sanayinin yıllık büyümesinde son yıllarda önemli yavaşlama var. 2010 yılında yüzde 13.6 olan 2011 yılında yüzde 10.0 olarak gerçekleşen büyüme hızı, 2015 yılında (Türkiye genelinde) yüzde 3.8'e geriledi.

Düşük teknolojiye devam

◆ 500 büyüğün üretiminde katma değer artışı sağlanamıyor. İleri teknolojiye üretime geçilemiyor. 2015 yılında toplam üretimin yüzde 38.9'u düşük teknolojiye dayalı, yüzde 39.0'ı orta düşük, yüzde 18.9'u orta yüksek teknolojiye dayalı üretim. Sadece yüzde 3.2'si ileri teknolojiye dayalı üretim.

◆ Orta yüksek teknoloji denilince geçiş bekliyoruz. İleriye değil, geriye gidüş var. Orta yüksek azalıyor. Orta düşük teknolojiye dayalı üretim artıyor. (Sanayide düşük teknolojiye dayalı üretim sürerken, AR-GE harcamaları ve teşvikleri ile ilgili rakamların artışı büyük çelişki sergiliyor. Ya AR-GE harcamalarıyla ilgili rakamlar abartılı ya da AR-GE çalışmaları işe yaramıyor.)

◆ 500 büyüğün ihracatı 2015 yılında 61.3 milyar dolardan 53.4 milyar dolara geriledi. İhracatta yüzde 12.9 oranında kayıp var.

◆ 500 büyük, 450 milyar TL net satış hasılatını 202.8 milyar TL özkaynak ve 305.7 milyar TL borç olmak üzere toplam 508.5 milyar TL'lik kaynak kullanarak gerçekleştirdi.

◆ Toplam kaynakların yüzde 40'ı özkaynak, yüzde 60'ı yabancı kaynak.

◆ 500 büyük, özkaynaklarının yüzde 150'si kadar yabancı kaynak kullanıyor.

◆ ISO 500'ün 2015 yılı finansman maliyetleri (faiz + kur farkı) 27.9 milyar TL.

◆ Toplam 27.9 milyar TL finansman giderinin 9.7 milyar TL'si faiz gideri. 18.2 milyar TL'si (açıklıkla belirtilmiyor ama büyük olasılıkla) döviz kuru yükselmesi sonucu oluşan döviz riski.

Faizden çok kur riski

◆ TCMB'nin Finansal İstikrar Raporu'nda yer alan bilgilere göre, reel sektörün toplam borçlarında TL kredilerin payı yüzde 41.8 oranında. Toplam kredilerin yüzde 58.2'si döviz kredilerinden oluşuyor.

◆ Ticari kredi faizleri 2015 yılı başından yüzde 10.04 iken, yıl sonunda yüzde 14.85 oldu. Yıl ortalaması dolar fiyatı ise 2014 yılında 2.17 iken, 2015 yılında 2.63 TL'ye yükseldi. Finansman yükünü döviz borçlarından kaynaklanan kur riski yükseltti.

◆ Toplam 450.5 milyar TL olan net satışları finansman yükü (faiz+kur riski) yüzde 6.2 oranında. Toplam 305.7 milyar TL olan borçlara göre finansman yükü yüzde 9.1 oranında.

◆ Satışlar artmıyor, finansman yükü büyüyor. Bütün bunlara rağmen kârlılık durumu iyi. Net kâr, satışların yüzde 8.7'si.

◆ Özsermaye kârlılığı yüzde 14 olarak gerçekleşti. Genelde sanayiciler banka kârlılıklarının yüksek olmasından yakınırlar. 2015 yılında 500 büyüğün özsermaye kârlılığı bankaların kârlılık oranının 3 puan üzerinde.

2016 yılının ortasına yaklaşıyoruz. Sanayinin 2015'teki yapısında büyük değişiklik olmadığına göre, 2016 yılı da benzer tabloda tamamlanacak. Bu tablodan memnunsak, dertlenmeyelim. Ama bu tabloyu yetersiz görüyorsak, sanayide "silkinmeyi" gerçekleştirmeye mecburuz.

Sanayi devleri borçlanarak büyüdü

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu - 2015 Yılı Araştırması" sonuçlarına göre, ilk üç sırayı toplam 60 milyar lirayı aşan üretimden satışlarıyla Koç Grubu şirketleri aldı. **İSO 500** listesine göre, kazandığının 3'te 2'sini finansman giderlerine ayıran büyük şirketler, borçlanma oranları yüzde 63'e ulaşmasına rağmen büyümeyi başardılar.

Sanayinin zirvesinde, önceki yıllarda

olduğu gibi 35.4 milyar üretimden satış ile Tüpraş yer aldı. İkinci sırada 14.7 milyar ile Ford Otomotiv ve üçüncü sırada 9.9 milyar ile Arçelik yer aldı. **İSO 500** Büyük şirketin toplam üretimden net satışları yüzde 7 artarak 450.5 milyar liraya yükseldi.

İSO 500'ü oluşturan sanayi şirketlerinin toplam faaliyet kârının net satışlara oranı son yılların en yüksek düzeyi olan yüzde 8.7'ye ulaştı.

Bu şirketlerin ihracatı ise yüzde 12.9 azalarak 61.3 milyar dolardan 53.4 milyar dolara geriledi. Şirketlerin Ar-Ge harcamaları, bir önceki yıla göre yüzde 7 artarak 3.35 milyar liraya ulaştı ancak üretimden satışlara oranı ise yüzde 0.74 olarak aynı kaldı.

İSO 500'de 2014'te 417 olan kârlı şirket sayısı 2015 yılında 400'e indi, zarar eden kuruluş sayısı 100'e ulaştı. **HABER MERKEZİ**

En hızlısı Cengiz Enerji

Cengiz Holding'in enerji şirketi Cengiz Enerji 2015 yılının en hızlı şirketi oldu. 2014 yılında 219 milyon liralık üretimden satış değeriyle 488'inci sırada yer alan Cengiz Enerji 2015 yılında tam 323 basamak sıçrayarak 621.3 milyon liralık üretimden satış değeriyle 165'inciliğe yükseldi. **ISO 500** içindeki yabancı sermayeli kuruluşların sayıları sürekli geriliyor. Özellikle 2008 yılındaki küresel krizle beraber başlayan düşüş hız kaybetse de sürüyor. 2008 yılında 148 olan yabancı sermayeli kuruluş sayısı 2015'te 125'e indi.

İŞÇİ İLE İŞVEREN BİR ARAYA GELDİ

Onlarca sektör bir arada

Türkiye İş Kurumu (İşkur) işçi ile işvereni bir araya getiriyor. İşkur İstanbul İl Müdürlüğü'nün düzenlediği İSKİF 2016 İstanbul Kariyer ve İstihdam Fuarı, bugün başladı. 11 Haziran'a kadar sürecek fuarda bankacılık, inşaat, tekstil, otomotiv, perakende, bankacılık gibi onlarca sektörde binlerce kişiye istihdam fırsatı sunulacak. Fuara DenizBank, ES Medya, yenibiris.com, ISS, Arçelik, Aygaz, Opet, Tüpraş, TGS gibi yüzlerce firma katılacak.

Birebir görüşme fırsatı

İş arayan 100 binlerce kişi Türkiye'nin en büyük 240 firması ile görüşecek. Yeşilköy İstanbul Fuar Merkezi'nde başlayan fuar Türkiye'nin en büyük insan kaynakları buluşması. Ziyaretçiler aracı olmadan firmalar ile iş görüşmesi yapacak. Firmaların ihtiyaç duydukları istihdam açığını kapatmak ve aradıkları niteliklere uygun elemanları bünyelerine katmak üzere katıldıkları fuarda, 3 gün hızlı bir işe alım süreci yaşanacak.

İstihdama büyük katkı

Öğrencilerin, iş arayanların, işini değiştirmek isteyenlerin, Türkiye'nin en büyük firmaları ile buluşma fırsatı yakalayacağı fuarda gerçekleştirilecek seminerlerle iş dünyasının duayen isimleri ziyaretçilerle buluşacak. İSKİF 2016, Çalışma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **Odalar ve Borsalar Birliği**, **İstanbul Sanayi Odası**, **İstanbul Ticaret Odası** ve Dünya Ticaret Merkezi'nin desteği ile gerçekleştirilecek.

İşkur bu yıl 220 bini İstanbul'da olmak üzere 1 milyon kişiyi işe yerleştirecek.

İşkur 1 milyon kişiye iş bulacak

İşkur İstanbul İl Müdürü Muammer Coşkun, fuarda, uzman danışmanların rehberlik ve danışmanlık hizmeti vereceğini belirtti. İşkur bu yıl 220 bini İstanbul'da olmak üzere 1 milyon kişiyi işe

yerleştirecek. İşkur'da şu anda 23 bin 500 açık iş pozisyonu var. En çok imalat, tekstil, güvenlik, sağlık, havacılık, bilişim, beden işçisi, çağrı merkezi ve satış-pazarlama alanlarında talep var.

Yatırımlar sanayiden inşaata kaydı

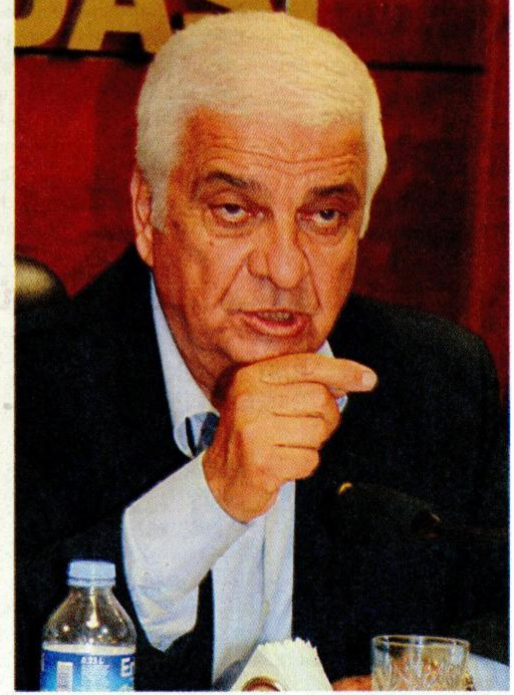
İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu arasına geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Denizli'den 12 şirket girdi. Kablo üreticisi Er-Bakır bir önceki yıl 23. sırada yer aldığı listeye bu yıl 29. sıradan girdi. Er-Bakır'ı 52. sırada Abaloğlu Yem ile 137. sırada yer alan Kocaer Haddecilik izledi. Listede yer alan firmalardan sadece 4'ü geçen seneye göre üst sıralara çıkarken, diğer firmalar genel olarak istikrarını korudu. İnşaat sektörünün tek Denizlili temsilcisi Denizli Çimento 100 basamak düşerek 491. sırada kendine yer buldu. Gamateks ve Menderes Tekstil ile birlikte tekstil sektörü listeye iki firmayla girdi. Geçen yılki listede 161. sırada yer alan Aynes Gıda bu yıl 164'üncülüğe geriledi.

ANADOLU İKİNCİ PLANDA

Denizli **Sanayi Odası** Başkanı Müjdat Keçeci, **ISO 500** listesini şöyle değerlendirdi: "Listenin yarısını Marmara Bölgesi'nde yer alan firmalar oluşturuyor. İstanbul 182, Kocaeli 32, Bursa 23, Sakarya 8 firma olmak üzere Marmara Bölgesi, her sene olduğu gibi yine listeye damgasını vurdu. Anado-

lu'daki sanayicilerimiz ne yazıkki hep ikinci planda kalıyor. Bunun dışında genel olarak **ISO 500**'deki şirketlerin esas faaliyet kârlarındaki artış sevindirici olsa da finansman giderlerindeki artış endişe verici. Şirketlerin bankalara olan borçları gittikçe artıyor. İnsanlarımız inşaat ve ticarete ısrar ediyor veya bu sektörlere kayıyor, halbuki kalkınmamız için sanayiye ihtiyacımız var. Ar-Ge harcamalarındaki yüzde 7'lik artış, bu sene bizi en çok memnun eden sonuçlardan biri oldu."

Denizli'nin durumunu ise Keçeci şöyle değerlendirdi: "Listede geçen yılki gibi 12 firma ile temsil edilmemiz istikrarımızı gösterse de uzun yıllardır Denizli'de yeni yatırım yapılmadığı gibi bir gerçeği de önümüze seriyor. Geçen seneye göre Gaziantep ve Manisa herşeye rağmen firma sayılarını yükseltirken, Denizli ve Konya yerinde saydı, Kayseri de **ISO 500**'deki temsilcilerini azalttı. Kapasitesinin yüzde 80'ini kullanarak ihracat yapan bir il olarak ancak bu sonuçları elde edebiliyoruz. Bu tablonun Denizli'ye yeni yatırım gelmedikçe değişeceğini düşünüyorum." **BAKIŞ DENİZLİ**

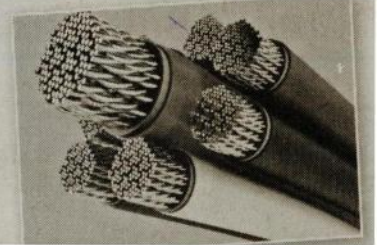

HES, ISO 500'de yine ilk 100'e girdi

HES Kablo, ISO 500 listesinde kablo sektöründe liderliğini koruyarak, 69'uncu sırasında yer aldı. 2004 yılından bu yana Türkiye'de zirvedeki yerini koruyan HES Kablo, ISO 500 sıralama-

sındaki yeriyle Kayseri bölgesindeki tüm sanayi kuruluşları arasında da birinciliği elde etti. HES Kablo, 1 milyar 202 milyon 602 bin TL'lik net satışı ile kablo sektöründeki lider konumunu sürdürüyor.

Yeni ekonomi hikâyesinde sanayi

Son yıllarda dünyada üretim yapısında değişimlerin köklü bir değişim yaşadığını görüyoruz. Başka bir ifadeyle, yüksek teknolojik üretimin ağırlıklı olma trendinin olduğu ve ülkelerin ihracatının içindeki

yüksek teknoloji ürünlerinin payının artmaya başladığı bir dönemden bahsediyoruz.

Bu değişimin Türkiye'de nasıl yaşandığını takip etmek için ise **Istanbul Sanayi Odası'nın (ISO)** açıkladığı **"500 büyük sanayi kuruluşu, (ISO-500)** şirketlerinde öne çıkan finansman ve faiz giderlerine bakmak yeterli. Bu konu, Türkiye'nin ekonomik üretim yapısı için önemli. **Cünkü üretimin finansmanını nasıl sağlandığı, üretimi sürdürülebilirliğini de açıklıyor.**

ISO 500 şirketlerine baktığımızda, bu şirketlerin Türkiye'nin gerçekleştirdiği toplam ihracatının yüzde **37.2'sini temsil ettiğini, sanayi ihracatının da yüzde 38.9'unu gerçekleştirdiğini görüyoruz.**

Dikkat çeken diğer bir nokta ise, **"ISO 500"** içinde en fazla ihracat yapan şirketlerden ilk beş sırada üç "otomotiv" firması bulunuyor. **Otomotiv sektörünün ülkeye sağladığı katma değer in ise diğer sektörler göre ne kadar düşük olduğunu biliyoruz.**

Düşük ve orta seviyeli teknoloji ile yola devam ederek elde edilecek düşük katma değerli üretim, küresel ekonomide rekabet için yeterli değil. Daha da önemlisi, ülke ekonomisini bir faz sonrasına taşımak, yani yüksek gelirli ekonomiler grubuna dâhil edebilmek bu yöntemle pek mümkün görünmüyor.

Bu demek değil ki, otomotiv sektöründen vazgeçelim. Aksine, otomotiv sektöründe katma değeri artıracak adımla-

rının atılması gerek. **Bu adımlardan birisi ise, kendi otomotiv markamızı oluşturmak.**

Türkiye'deki sanayi kuruluşlarının mevcut faiz oranları ile yatırım yapmaları, oluşan jeopolitik riskler, yapısal

problemler ve diğer sorunlarla birleşince, **"Ne yapılmalı?"** sorusunun cevabı, öncelikle **finansman sisteminde değişim ve kurlardaki hareketliliğin neden olduğu kur zararlarının telafi edilerek kârlılıklarını artırmaları için yeni adımlara ihtiyaç var.**

Aksi halde, şirketlerin borçlanarak düşük ve orta seviyeli teknolojik üretim yapmaları ve üretim yapısında var olan mevcut finansman yöntemleri ile **üretimin sürdürülebilirliğini sağlamaları gerçekten çok zor.**

PEKİ SANAYİ KURULUŞLARI NE YAPMALI?

Geçmiş dönemlerde olduğu gibi ekonomik büyümenin sürdürülebilir olması için yalnızca teknolojik transfer yeterli değil. Yüksek teknolojik ürünlerin ihracatı, teknoloji üretecek sistemle mümkün. Dolayısıyla, yıllarca kaynak aktarmadığımız **Ar-Ge'ye kaynak aktarılması konusunda artık ciddi bir uyanış mevcut.**

Şubat 2016'da yayınlanan "Ar-Ge Reform Paketi" de bunun bir göstergesi. Ar-Ge Reform Paketi ile yüksek katma değerli ürünlerin üretilmesi, insan kaynağının kapasitesinin artırılması ve teknoloji-yenilikçi şirketlerin desteklenmesi hedefleniyor.

Şu andaki imalat sanayi ürünlerin yüksek teknolojik payının ihracat içindeki yaklaşık yüzde 4 olan payı, gelişmiş ülkelerde olduğu **gibi yüzde 20'lere çıkartılması için Ar-Ge yatı-**

rımlarına hız verilmelidir.

Ihracatın istenilen düzeylere ulaşmasında diğer bir faktör de farklı pazarlara ulaşabilme kapasitesi. Son günlerde gündeme gelen ve şu anda hazırlık safhasında olan ihracat teşvikleri, ihracatın yeniden ivme kazanmasına yardımcı olacaktır.

GÜNEY KORE'NİN HİKÂYESİ NEYDİ?

Türkiye'nin üretim finansmanı ve yapısı değişiminde önünde Güney Kore örneği var.

1960-1980 arasında Türkiye'nin kişi başı geliri Güney Kore'ye göre yüksekti. Nasıl oldu da bugün Güney Kore Türkiye'nin 3 katı kadar kişi başı gelire ulaştı?

1970'li yıllara kadar birbirine benzer özellikler taşıyan bu iki ülke arasındaki fark 1980'li yıllardan sonra bariz bir şekilde açıldı. **Bugün Güney Kore'de kişi başına düşen gelir 25.000 dolar iken Türkiye'de kişi başına düşen gelir 9.200 dolardır.** Aradaki farkın bu denli yüksek olmasının nedeni, Güney Kore'nin 1980 sonrasında ileri teknoloji ve bilişim teknolojilerine yaptığı yatırımlardan. **Böylelikle hem ihracatın GSYH içindeki payı hem de ileri teknoloji ürünlerin ihracatının toplam ihracat içindeki payı önemli ölçüde yükseldi.**

Dolayısıyla, Güney Kore'nin ekonomik hikâyesine bakıldığında, 1980 sonrasında **Ar-Ge faaliyetlerinin gelişimidir. Güney Kore'nin Ar-Ge politikalarında seçmiş olduğu yüksek teknolojik ve yüksek katma değerli sektörler, bu yolda ilerlemesini tetiklemiştir.**

Zaten birçok gelişmiş ülkenin yüksek kişi başı gelirinin hikâyesinde başlıca faktör, sahip olduğu yüksek teknolojik **üretim yapısı ve ihracat.** Dolayısıyla Türkiye'nin de yeni ekonomik hikâyesinde bu faktör belirleyici olacak.

twitter.com/erdalkaragol

Royal Halı yine ilk 500'e girdi

En büyük 500 sanayi kuruluşu arasına girmeyi başaran Gaziantepli Naksan Holding bünyesindeki Royal Halı Yönetim Kurulu Başkanı Taner Nakıboğlu, yenilikçi ürünleriyle hem iç pazarda hem de ihracatla ekonomiye katkı sağlamaya devam edeceklerini söyledi

ROYAL Halı, İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" 2015 yılı araştırması sonuçlarına göre "en büyükler" arasındaki yerini bir kez daha aldı. Royal Halı, ISO tarafından kamu ve özel sektördeki sanayi işletmelerine yönelik olarak 2015 yılı üretimden net satışlar baz alınarak düzenlenen "En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu" raporuna bir kez daha girmeyi başarmış oldu. "2015 yılı net üretimden satışlara göre yapılan sıralamada bir kez daha yer almamız hem bizim için hem de Gaziantep için gurur verici bir sonuçtur" diyen Royal Halı Yönetim Kurulu Başkanı Taner Nakıboğlu, **ISO 500** sonuçlarının açıklanmasının ardından "bu başarıdan mutluluk duyduk. Çalışanlarımızla hep birlikte el ele vererek basamakları adım adım tırmanıyoruz" dedi.

Nakıboğlu, AR-GE yatırımlarına büyük önem verdiklerini ve bu sayede iç pazarda olduğu kadar yurtdışında da tercih edilen ve aranılan bir marka haline geldiklerini sözlerine ekleyerek "Ürünlerimize yansıyan yenilikçi yakla-

Taner Nakıboğlu

şımımız başarımızın anahtarıdır. Ülkemiz ekonomisine özellikle ihracat ile yaptığımız katkının artarak sürmesi için çalışmalarımıza ara vermeden devam edeceğiz" diye konuştu.